ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2022)

7ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»

Η χρήση των ΤΠΕ από παιδιά Στ΄ τάξης δημοτικού: Η «ματιά» των γονέων

Γεωργία Λαμπροπούλου, Κωνσταντίνα Ζαχαριάδη, Κωνσταντίνος Λαβίδας, Βασίλειος Κόμης

Βιβλιογραφική αναφορά:

Λαμπροπούλου Γ., Ζαχαριάδη Κ., Λαβίδας Κ., & Κόμης Β. (2023). Η χρήση των ΤΠΕ από παιδιά Στ΄ τάξης δημοτικού: Η «ματιά» των γονέων. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, *1*, 0533–0540. ανακτήθηκε από https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/5764

https://epublishing.ekt.gr | **e-Εκδότης:** ΕΚΤ | **Πρόσβαση:** 26/03/2026 16:49:50

Η χρήση των ΤΠΕ από παιδιά Στ΄ τάξης δημοτικού: Η «ματιά» των γονέων

Λαμπροπούλου Γεωργία[1], Ζαχαριάδη Κωνσταντίνα[2], Λαβίδας Κωνσταντίνος[3], Κόμης Βασίλειος[4]
up1096236@upatras.gr, k.zaxariadi@gmail.com, lavidas@upatras.gr, komis@upatras.gr
[1] Δασκάλα/Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, [2] Νηπιαγωγός/Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια
[3] ΕΔΙΠ ΤΕΕΑΠΗ Πανεπιστημίου Πατρών, [4] Καθηγητής ΤΕΕΑΠΗ Πανεπιστημίου Πατρών

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στο να αποτυπώσει τη χρήση των ΤΠΕ στη μετά covid-19 εποχή από παιδιά ηλικίας 11 έως 12 ετών, όπως αυτή διαπιστώνεται από τους γονείς. Στην έρευνα συμμετείχαν 43 γονείς μαθητών οι οποίοι φοιτούσαν στη Στ΄ τάξη δημοτικών σχολείων του Δήμου Πατρέων. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων διαπιστώθηκε ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν αρκετές ώρες σε καθημερινή βάση τα ψηφιακά μέσα, κυρίως για λόγους παθητικής ψυχαγωγίας. Επιπλέον, φάνηκε μια εντονότερη χρήση των οθονών αφής, έναντι πιο παραδοσιακών μέσων, όπως ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, η τηλεόραση και οι κονσόλες παιχνιδιών. Τέλος, διαπιστώθηκε ότι κατά τη μετά covid-19 εποχή το περιβάλλον του σπιτιού φαίνεται να έχει αρκετά ηλεκτρονικά μέσα, γεγονός το οποίο πιθανόν να αποδίδεται και στην περίοδο της τηλεκπαίδευσης.

Λέξεις κλειδιά: ΤΠΕ, ψηφιακά μέσα, χρόνος χρήσης, προεφηβεία, μετά covid-19 εποχή

Εισαγωγή

Οι έρευνες των τελευταίων ετών δείχνουν ότι με την πάροδο του χρόνου αυξάνεται η χρήση των ψηφιακών μέσων από τα παιδιά και τους εφήβους. Ιδιαίτερα τον καιρό της πανδημίας του covid-19 η χρήση παρουσίασε ακόμα πιο έντονη αυξητική τάση (Xiang et al., 2020; Σύρου, 2021), καθώς η δια ζώσης διδασκαλία αντικαταστάθηκε, για ένα σημαντικό χρονικό διάστημα, από την τηλεκπαίδευση αξιοποιώντας τις ΤΠΕ (Κελεσίδης, 2022).

Σε ότι αφορά το ακρωνύμιο ΤΠΕ, στην ελληνική βιβλιογραφία συναντώνται δύο διαφορετικές αποδόσεις: στην πρώτη η συντομογραφία σχηματίζεται από τα αρχικά γράμματα των λέξεων Τεχνολογίες της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών (Φεσάκης, 2008) και στη δεύτερη περίπτωση από τις λέξεις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής [ΙΕΠ], 2021). Διεθνώς ο αντίστοιχος όρος για τις ΤΠΕ είναι "Information and Communication Technologies" (ICT). Στην παρούσα έρευνα ο όρος «ψηφιακά μέσα» χρησιμοποιείται για να περιγράψει τα μέσα της Τεχνολογίας της Πληροφορίας των Επικοινωνιών, όπως αυτά ορίζονται από την United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, Institute for Statistics (UNESCO, Institute for Statistics, n.d.) και πιο συγκεκριμένα αναφέρεται σε τέσσερις κατηγορίες μέσων: Σετ Τηλεόρασης (Τηλεόραση-DVD Player), Κονσόλες Παιχνιδιού, (Φορητά Ηλεκτρονικά Παιχνίδια ή Κονσόλες με Χειριστήρια), Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές (Φορητοί ή Σταθεροί) και Οθόνες Αφής (Tablets-Smartphones).

Η ψηφιακή εποχή έχει επιφέρει τεράστιες αλλαγές στις ζωές των παιδιών και των εφήβων, με τόσο θετικά όσο και αρνητικά αποτελέσματα (Chaudron et al., 2015; Radesky et al., 2015). Από τη μία, έχει καταστήσει εύκολη την επικοινωνία και την πρόσβαση σε πληθώρα πληροφοριών και γνώσεων, προσφέροντας με αυτό τον τρόπο τη δυνατότητα κατάκτησης περαιτέρω εκπαιδευτικών εμπειριών (Chauhan et al., 2021). Από την άλλη, εκφράζονται

Παναγιωτακόπουλος, Χ., Καρατράντου, Α., & Αρμακόλας, Σ. (Επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 7ου Πανελλήνιου Συνεδρίου «Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»*, σ. 533-540, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, 16-18 Σεπτεμβρίου 2022. ISBN 978-618-83186-7-0.

ανησυχίες σχετικά με τις επιβλαβείς συνέπειες της εκτεταμένης χρήσης των ψηφιακών μέσων από τα παιδιά και τους εφήβους (Strasburger et al., 2010; Radesky et al., 2015).

Οι έρευνες δείχνουν ότι τα παιδιά και οι έφηβοι χρειάζονται επαρκή ύπνο, σωματική άσκηση και χρόνο μακριά από τα ψηφιακά μέσα (American Academy of Pediatrics [AAP], 2016a). Παρόλα αυτά, η συνολική χρήση των ψηφιακών μέσων παρουσιάζει αυξητικές τάσεις τα τελευταία χρόνια (Cingel & Krcmar, 2013; Connell et al., 2015; Kabali et al., 2015; Radesky et al., 2015), επηρεαζόμενη και από την πρόσφατη αύξηση της χρήσης των κινητών τηλεφώνων ανάμεσα στους εφήβους (Connell et al., 2015; Kabali et al., 2015; Rideout, 2017). Περισσότερα παιδιά, ακόμα και σε νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, χρησιμοποιούν σε καθημερινή βάση νεότερες ψηφιακές τεχνολογίες, όπως διαδραστικά μέσα και κινητές συσκευές μέσων επικοινωνίας (Kabali et al., 2015; Livingstone et al., 2015; AAP, 2016b). Οι συνέπειες της χρήσης των ψηφιακών μέσων εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες, όπως από τον τύπο του μέσου, τη συχνότητα, τον χρόνο και τον τύπο της χρήσης, καθώς και από τα χαρακτηριστικά του κάθε παιδιού (Radesky et al., 2015).

Επιπλέον, με την αύξηση των συσκευών αλλά και του διαθέσιμου περιεχομένου στα ψηφιακά μέσα, καθίσταται εξαιρετικά δύσκολη η μέτρηση του χρόνου που οι νέοι αφιερώνουν, καθώς και του τρόπου που τα χρησιμοποιούν (Rideout et al., 2015). Δεδομένου ότι οι συσκευές των ψηφιακών μέσων είναι φορητές, ευρέως διαδεδομένες και νοούνται ως απαραίτητα εργαλεία στις ζωές παιδιών και εφήβων, είναι δύσκολο να διασαφηνιστεί τι θεωρείται «χρήση των ψηφιακών μέσων» ή ακόμα «χρόνος χρήσης οθονών» (Rideout et al., 2015). Δεν είναι πια εύκολο να καθοριστεί ούτε τι είναι «τηλεόραση» ή «διάβασμα» (Rideout et al., 2015). Η μέτρηση του χρόνου που αφιερώνεται σε μια συγκεκριμένη δραστηριότητα δεν είναι σαφής, καθώς πολλά ψηφιακά μέσα χρησιμοποιούνται για σύντομα χρονικά διαστήματα αρκετές φορές μέσα στην ημέρα, ενώ άλλα μπορεί να παραμένουν ανοιχτά στο παρασκήνιο καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας (Rideout et al., 2015; Rideout, 2017). Κατά συνέπεια, οι γονείς δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν το μέγεθος της χρήσης των ψηφιακών μέσων, τόσο από τα παιδιά τους, όσο και από τους ίδιους, αλλά και να αποτελέσουν θετικά πρότυπα για εκείνα (AAP, 2016a).

Σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, η ηλικία αποτελεί σημαντικό παράγοντα που καθορίζει τη συχνότητα και τον χρόνο χρήσης των ψηφιακών μέσων (Cingel & Krcmar, 2013). Μάλιστα, παρατηρείται ότι όσο μεγαλώνουν τα παιδιά, αυξάνεται η συχνότητα χρήσης (Lauricella et al., 2015; Rideout, 2017; Huber et al., 2018).

Όπως υπέδειξε μια έρευνα μεγάλης κλίμακας που διεξήχθη στις Η.Π.Α. το 2015, τα παιδιά ηλικίας 8 έως 12 ετών αφιέρωναν κατά μέσο όρο τέσσερις και μισή ώρες σε ψηφιακά μέσα (Rideout et al., 2015), χρόνος ο οποίος αυξήθηκε σημαντικά κατά την περίοδο της πανδημίας. Συγκεκριμένα, η ίδια έρευνα επαναλήφθηκε το φθινόπωρο του 2021 και κατέγραψε αύξηση της χρήσης των ψηφιακών μέσων στις ηλικίες αυτές κατά μία ώρα περίπου ημερησίως (Rideout et al., 2022).

Η ηλικία των 8 έως 12 είναι πολύ σημαντική, καθώς η προεφηβεία αποτελεί περίοδο μετάβασης από το δημοτικό στο γυμνάσιο (Eccles, 1999). Στην παρούσα έρευνα για την περιγραφή του όρου «tweens», όπως αυτός χρησιμοποιήθηκε από την Rideout και τους συνεργάτες της (2015) για να περιγράψει την ηλικιακή ομάδα των 8 έως 12 ετών, χρησιμοποιείται ο όρος «προεφηβεία», καθώς αποτυπώνει σαφέστερα τα χαρακτηριστικά της ηλικιακής ομάδας η οποία περιγράφεται.

Όπως τόνισε ο Eccles (1999), οι προέφηβοι βιώνουν αλλαγές σε σωματικό, συναισθηματικό και κοινωνικό επίπεδο, ενώ την ίδια περίοδο ο ρόλος των συνομηλίκων ενισχύεται και γίνεται σημαντικός. Παρόλα αυτά, οι γονείς συνεχίζουν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη ζωή των παιδιών τους (Eccles, 1999), καθώς σε αντίθεση με τις μετέπειτα ηλικίες, ασκούν ακόμα

επιρροή στη συμπεριφορά τους (Fardouly et al. 2018). Την ίδια στιγμή, ο χρόνος που αφιερώνουν τα παιδιά στα ψηφιακά μέσα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό, τόσο από τον χρόνο που αφιερώνουν οι γονείς στα μέσα, όσο και από τις πεποιθήσεις των γονέων σχετικά με αυτά (Rideout & Hamel, 2006; Lauricella et al., 2015).

Επιπλέον, οι γονείς είναι αυτοί που διαμορφώνουν το τεχνολογικό περιβάλλον του σπιτιού (Cingel & Krcmar, 2013). Ορισμένοι διαμορφώνουν ένα περιβάλλον με περιορισμένα ψηφιακά μέσα για να ενισχύσουν το ελεύθερο παιχνίδι και τις δημιουργικές δραστηριότητες (Ito et al., 2010, όπ. αναφ. στο Nikken & Schols, 2015). Άλλοι χρησιμοποιούν μόνο συγκεκριμένες ηλεκτρονικές πλατφόρμες, οι οποίες περιέχουν εκπαιδευτικό περιεχόμενο (Palaiologou, 2016; Huber et al., 2018) ή συγκεκριμένες εφαρμογές που παρέχουν στα παιδιά δυνατότητες για εμβάθυνση στο συνεργατικό παιχνίδι και στη μάθηση (Takeuchi, 2011; Huber et al., 2018). Παρόλα αυτά, υπάρχει διχογνωμία σχετικά με το αν το περιβάλλον επηρεάζει τη συχνότητα και τον χρόνο χρήσης των ψηφιακών μέσων από τα παιδιά. Από τη μία πλευρά, αρκετοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι η μεγάλη προσβασιμότητα σε αυτά επηρεάζει τη συχνότητα χρήση τους (Rideout & Hamel, 2006; Nikken & Jansz, 2014; Lauricella et al., 2015). Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι τα παιδιά τα οποία μεγαλώνουν σε ένα περιβάλλον με αρκετά ψηφιακά μέσα είναι πιο συχνοί χρήστες (Lauricella et al., 2015), ειδικότερα αν υπάρχει τοποθέτηση τέτοιων μέσων στο δωμάτιο του παιδιού (Rideout & Hamel, 2006) κάτι που μπορεί να δυσκολεύει και την επίβλεψή του από τους γονείς (Nikken & Jansz, 2014). Από την άλλη πλευρά, άλλοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχει άμεση συσχέτιση μεταξύ του αριθμού των συσκευών που υπάρχουν στο σπίτι και τη συχνότητα και τον χρόνο χρήσης των μέσων αυτών από τα παιδιά (Chaudron et al., 2015).

Επιπροσθέτως, στην προεφηβεία συνήθως ξεκινάει η χρήση των κοινωνικών δικτύων (Fardouly et al., 2018). Μάλιστα παρατηρείται ότι περισσότεροι από τους μισούς προέφηβους έχουν ενεργούς λογαριασμούς στα κοινωνικά δίκτυα, παρόλο που βρίσκονται κάτω από το όριο ηλικίας νόμιμης χρήσης τους, το οποίο ανάγεται στα 13 έτη (Ofcom, 2017).

Από τα προηγούμενα, φαίνεται ότι με την πάροδο του χρόνου αυξάνεται η χρήση των ψηφιακών μέσων από τα παιδιά, με καθοριστική χρονική στιγμή την προεφηβική ηλικία. Μάλιστα, κυρίως μετά την περίοδο της πανδημίας, αυξήθηκε ο τεχνολογικός εξοπλισμός των σπιτιών σε ότι αφορά τα ψηφιακά μέσα. Επιπλέον, οι προηγούμενες έρευνες τονίζουν την ανάγκη για τη διερεύνηση του χρόνου τεχνολογικής χρήσης των παιδιών. Λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους που ενέχει η υπερβολική χρήση των ψηφιακών μέσων από τα παιδιά, είναι σαφές ότι απαιτείται μεγαλύτερη διερεύνηση του συγκεκριμένου ζητήματος.

Επομένως, στόχος της παρούσας έρευνας είναι να αποτυπώσει τον χρόνο που αφιερώνουν στα ψηφιακά μέσα τα παιδιά της Στ΄ τάξης, η οποία σηματοδοτεί τη μετάβαση από την προεφηβεία στην εφηβεία, στα ψηφιακά μέσα. Επιπλέον, σε ένα δεύτερο επίπεδο, θα καταγράψει το τεχνολογικό περιβάλλον των νοικοκυριών μετά την περίοδο της πανδημίας.

Μέθοδος

Η παρούσα έρευνα αποτελεί παράδειγμα ποσοτικής έρευνας ως προς το είδος των εμπειρικών δεδομένων, καθώς η ανάλυση των δεδομένων περιλαμβάνει στατιστική ανάλυση, περιγραφή τάσεων και σύγκριση των αποτελεσμάτων με προηγούμενες έρευνες και συγχρονική ως προς το είδος της χρησιμοποιούμενης ερευνητικής μεθόδου (Creswell, 2016). Το δείγμα ήταν βολικό και αφορούσε γονείς παιδιών που εθελοντικά έλαβαν μέρος στην έρευνα. Συγκεκριμένα συμμετείχαν αρχικά 43 άτομα, γονείς παιδιών ηλικίας 11 έως 12 ετών, τα οποία φοιτούσαν στη Στ΄ τάξη διαφόρων σχολείων του Δήμου Πατρέων. Ωστόσο, το τελικό δείγμα της έρευνας αποτελούνταν από 41 γονείς. Οι απαντήσεις των υπόλοιπων 2 κρίθηκαν μη έγκυρες, καθώς ήταν μη ρεαλιστικές (υπερβολικές τιμές χρόνου χρήσης κατά τη διάρκεια της

ημέρας), με αποτέλεσμα να αφαιρεθούν από την ανάλυση. Το τελικό δείγμα αποτελούνταν από 41 γονείς, από τους οποίους 35 (85,4%) δήλωσαν γυναίκες και 6 (14,6%) άνδρες. Σε ότι αφορά την ηλικία, οι 36 (87,8%) βρίσκονταν στην ηλικιακή ομάδα των 40-50 ετών, οι 4 (9,8%) στην ηλικιακή ομάδα των 30-40 ετών και ο 1 (2,4%) στην ηλικιακή ομάδα των 20-30 ετών. Τέλος, όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο, οι 25 (61%) δήλωσαν απόφοιτοι Λυκείου, οι 8 (19,5%) πτυχιούχοι Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, οι 5 (12,2%) κάτοχοι Μεταπτυχιακού Διπλώματος, οι 2 (4,9%) απόφοιτοι Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης και ο 1 (2,4%) επέλεξε «Δεν απαντώ».

Ερευνητικό εργαλείο

Ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο διανεμήθηκε στους γονείς τον Ιανουάριο του 2022. Η σύνταξη του ερωτηματολογίου στηρίχθηκε στο αντίστοιχο εργαλείο των Nikken και Schols (2015), η συμπλήρωση του διήρκεσε περίπου 10 λεπτά και διεξήχθη ηλεκτρονικά μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας Google Forms. Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από τέσσερις άξονες. Ο πρώτος άξονας παρείχε πληροφορίες σχετικά με το φύλο, την ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων. Ο δεύτερος άξονας αναφερόταν στα τέσσερα διαφορετικά ψηφιακά μέσα (Σετ Τηλεόρασης, Κονσόλες Παιχνιδιού, Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές [Η/Υ], Οθόνες Αφής). Οι γονείς υπέδειξαν: α) ποια από τα παραπάνω μέσα βρίσκονταν στο σπίτι και β) ποια από τα παραπάνω μέσα βρίσκονταν στο δωμάτιο του παιδιού. Ο τρίτος άξονας εξέταζε τον μέσο ημερήσιο χρόνο που αφιέρωναν τα παιδιά σε κάθε ένα από τα μέσα, ο οποίος καταγράφηκε σε ώρες (από 0, αν η συσκευή δεν υπήρχε στο σπίτι, έως 24 ώρες). Ο τέταρτος και τελευταίος άξονας αφορούσε το είδος απασχόλησης, το οποίο χωρίστηκε σε τέσσερις κατηγορίες (Εκπαιδευτικό Παιχνίδι, Παθητική Ψυχαγωγία, Παιχνίδι Δράσης και Δραστηριότητες σε Κοινωνικά Δίκτυα). Συγκεκριμένα, οι γονείς ανέφεραν τον μέσο ημερήσιο χρόνο που τα παιδιά τους απασχολούνταν σε κάθε είδος, ο οποίος μετρήθηκε σε ώρες (από 0, αν δεν αφιερωνόταν καθόλου χρόνος για το συγκεκριμένο είδος, έως 24 ώρες).

Τέλος, η στατιστική ανάλυση διεξήχθη μέσω του προγράμματος SPSS (Statistical Package for Social Science) έκδοσης 26, προκειμένου να διερευνηθεί αρχικά ο χρόνος που αφιερώνουν τα παιδιά ηλικίας 11-12 ετών στα ψηφιακά μέσα, έπειτα ποιο είναι το μέσο προτίμησης και το είδος απασχόλησης και τέλος να αποτυπωθεί το τεχνολογικό περιβάλλον των σπιτιών τους.

Αποτελέσματα

Όλα τα παιδιά των ερωτηθέντων, χρησιμοποιούσαν κάποιο ψηφιακό μέσο στο σπίτι (Πίνακας 1), με τους Η/Υ να καταλαμβάνουν την πρώτη θέση παρουσίας στα σπίτια σε ποσοστό 90,2%. Εν συνεχεία, σύμφωνα με τις δηλώσεις των γονέων, περισσότερα από τα μισά παιδιά (58,5%) είχαν τουλάχιστον ένα ψηφιακό μέσο στο δωμάτιό τους, με τους Η/Υ και πάλι να καταλαμβάνουν την πρώτη θέση παρουσίας με ποσοστό 34,1% και τις Οθόνες Αφής να ακολουθούν με ποσοστό 29,3%. Κατά μέσο όρο, τα παιδιά δεν είχαν πολλά ψηφιακά μέσα στο δωμάτιό τους. Μόνο το 23% των γονέων δήλωσαν ότι το παιδί τους είχε δύο ή και παραπάνω στο δωμάτιό του.

Πίνακας 1. Ψηφιακά μέσα στο σπίτι

	Κοινόχρηστοι χώροι	Δωμάτιο του παιδιού
Η/Υ (Φορητοί ή Σταθεροί)	90,2%	34,1%
Οθόνες Αφής (Tablets ή Smartphones)	85,4%	29,3%

Σετ Τηλεόρασης (Τηλεόραση και/ DVD Player)	82,9%	17,1%
Κονσόλες Παιχνιδιού (Φορητά Ηλεκτρονικά Παιχνίδια ή Κονσόλες με Χειριστήρια)	41,5%	9,8%

Σημείωση: Οι δύο αυτές ερωτήσεις είναι πολλαπλών απαντήσεων

Επιπλέον, όπως δείχνουν οι μέσες τιμές του χρόνου χρήσης των ψηφιακών μέσων (Πίνακας 2), το τεχνολογικό μέσο προτίμησης των παιδιών φαίνεται να ήταν οι Οθόνες Αφής, στις οποίες αφιέρωναν κατά μέσο όρο 1,71 ώρες ημερησίως. Επιπλέον, τα μισά παιδιά αφιέρωναν τουλάχιστον μία ώρα ημερησίως στις Οθόνες Αφής (διάμεσος=1) και μία ώρα ημερησίως στην Τηλεόραση (διάμεσος=1). Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι το 75% των παιδιών αφιέρωναν τουλάχιστον μία ώρα ημερησίως στις Οθόνες Αφής (Q1=1) και μία ώρα ημερησίως στην Τηλεόραση (Q1=1). Συνολικά τα μισά παιδιά φαίνεται να αφιέρωναν τουλάχιστον τέσσερις ώρες την ημέρα (διάμεσος=4) στα τέσσερα ψηφιακά μέσα που εξετάστηκαν.

Πίνακας 2. Χρόνος χρήσης των ψηφιακών μέσων από τα παιδιά

	Ελάχ.	Q1	Διάμεσος	Q3	Μέγ.	Τ.Α.	Μ.Τ.	95% Δ.Ε. της Μ.Τ.	
Σετ Τηλεόρασης	0,00	1,00	1,00	2,00	3,00	0,81	1,44	1,18	1,69
Κονσόλες Παιχνιδιού	0,00	0,00	0,00	1,00	5,00	1,24	0,63	0,24	1,03
Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές	0,00	0,00	0,00	1,00	3,00	0,78	0,49	0,24	0,73
Οθόνες Αφής	0,00	1,00	1,00	2,00	5,00	1,49	1,71	1,24	2,18
Συνολικός χρόνος χρήσης	**1,00**	**3,00**	**4,00**	**5,00**	**10,00**	**2,39**	**4,27**	**3,51**	**5,02**

Σημείωση: Q1 = 1ο τεταρτημόριο, Q3 = 3ο τεταρτημόριο

Όσον αφορά το είδος απασχόλησης με τα ψηφιακά μέσα που εξετάστηκαν (Πίνακας 3), φαίνεται ότι η ενασχόληση των παιδιών σχετιζόταν κυρίως με την Παθητική Ψυχαγωγία. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά αφιέρωναν κατά μέσο όρο 1,32 ώρες ημερησίως, με το 75% αυτών να αφιερώνουν τουλάχιστον μία ώρα της ημέρα τους για Παθητική Ψυχαγωγία (Q1=1). Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη τις μέσες τιμές, ακολουθεί το Παιχνίδι Δράσης, έπειτα ακολουθούν το Εκπαιδευτικό Παιχνίδι και τα Κοινωνικά δίκτυα, όπου ο χρόνος ενασχόλησης των παιδιών ήταν αρκετά μικρός, κατά μέσο όρο 0,54 ώρες ημερησίως και 0,49 ώρες αντιστοίχως.

Πίνακας 3. Είδος απασχόλησης στα ψηφιακά μέσα από τα παιδιά

	Ελάχ.	Q1	Διάμεσος	Q3	Μέγ.	Τ.Α.	Μ.Τ.	95% Δ.Ε. της Μ.Τ.	
Εκπαιδευτικό Παιχνίδι	0,00	0,00	0,00	1,00	2,00	0,64	0,54	0,34	0,74
Παθητική Ψυχαγωγία	0,00	1,00	1,00	2,00	5,00	1,04	1,32	0,99	1,64
Παιχνίδι Δράσης	0,00	0,00	0,00	1,00	4,00	1,03	0,71	0,38	1,03
Κοινωνικά Δίκτυα	0,00	0,00	0,00	1,00	3,00	0,78	0,49	0,24	0,73

Σημείωση: Q1 = 1ο τεταρτημόριο , Q3 = 3ο τεταρτημόριο

Συμπεράσματα / Συζήτηση

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας επιβεβαιώνουν ότι οι προέφηβοι χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό τα ψηφιακά μέσα. Το παραπάνω εύρημα συμφωνεί με τις αντίστοιχες έρευνες των Cingel και Krcmar (2013), Connell et al. (2015), Kabali et al., (2015), Radesky et al. (2015), Ofcom (2017), Rideout (2017), Xiang et al. (2020) και Σύρου (2021) οι οποίες ανέδειξαν ότι η χρήση των μέσων από τα παιδιά της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας είναι αρκετά εκτεταμένη. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από την έρευνα φάνηκε ότι ο μέσος όρος των ωρών που αφιερώνονται ημερησίως στα μέσα είναι περίπου 4,27 ώρες.

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρξαν περιορισμοί στην παρούσα έρευνα. Πιο συγκεκριμένα, το δείγμα ήταν μικρό και την ίδια στιγμή οι επιμέρους ομάδες του δείγματος, όπως το φύλο, με αποτελέσμα να μην προκύπτει συσχέτιση μεταξύ αυτών και του χρόνου χρήσης. Επιπλέον, ίσως οι γονείς, λόγω και της ευαισθησίας του θέματος, να απάντησαν με βάση την κοινωνική επιθυμητότητα (Lavidas & Gialamas, 2019). Παρόλα αυτά, τα ευρήματα της έρευνας είναι σημαντικά καθώς αποτυπώνουν το ηλεκτρονικό περιβάλλον των ελληνικών σπιτιών στη μετά covid-19 εποχή. Ειδικότερα, το περιβάλλον του σπιτιού έχει εμπλουτιστεί με περισσότερες ψηφιακές συσκευές, ενώ την ίδια στιγμή παρατηρείται μία τάση αντικατάστασης της τηλεόρασης, των κονσολών παιχνιδιού και του ηλεκτρονικού υπολογιστή με τις οθόνες αφής, η οποία πιθανόν να διαμορφώθηκε λόγω της τηλεκπαίδευσης.

Μάλιστα, λαμβάνοντας υπόψη τον σημαντικό ρόλο των γονέων αλλά και του σχολείου στην εξέλιξη του παιδιού, οι συμβουλευτικές δομές που απευθύνονται σε γονείς και οι διαμορφωτές εκπαιδευτικής πολιτικής θα πρέπει να συμπεριλάβουν το ζήτημα της αύξησης της τεχνολογικής χρήσης από τα παιδιά στον σχεδιασμό τους και να διαμορφώσουν αντίστοιχα προγράμματα πρόληψης, καθώς ο εκτεταμένος χρόνος χρήσης των μέσων μπορεί να επιφέρει πολλά προβλήματα υγείας, τόσο σε σωματικό όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο, κάτι που επιβεβαιώνεται και από τη βιβλιογραφία (AAP, 2016a). Επιπλέον, προτείνεται η διεξαγωγή μιας έρευνας μεγαλύτερης κλίμακας, με τυχαία δειγματοληψία, προκειμένου να διερευνηθούν τόσο οι παράγοντες οι οποίοι οδήγησαν σε αυτή την αύξηση, όσο και η συσχέτιση του χρόνου που αφιερώνουν τα παιδιά στα ψηφιακά μέσα με τον χρόνο και τις πεποιθήσεις των γονέων, παράγοντες οι οποίοι αναφέρονται στη βιβλιογραφία ως σημαντικοί. Σε δεύτερο επίπεδο αξίζει να διερευνηθεί, κατά πόσο ο χρόνος χρήσης των ψηφιακών μέσων από τα παιδιά διαφοροποιείται σε σχέση με τα δημογραφικά στοιχεία των γονέων.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

American Academy of Pediatrics Council on Communications and Media. (2016). Media use in school-aged children and adolescents. *Pediatrics*, 138(5), e20162592. https://doi.org/10.1542/peds.2016-2592

American Academy of Pediatrics Council on Communications and Media. (2016). Media and Young Minds. *Pediatrics*, 138(5). https://doi.org/10.1542/peds.2016-2591

Chaudron, S., Beutel, M., Cernikova, M., Navarette, V. D., Dreier, M., & Fletcher-Watson, B. (2015). *Young children (0-8) and digital technology. A qualitative exploratory study across seven countries*. Joint Research Centre. European Commission. http://doi.org/10.2788/00749

Chauhan, N., Patra, S., Bhargava, R., Srivastava, C., Gujar, K. V., Gupta, N., & Seshadri, S. (2021). Exposure to Smartphone and Screen media in Children and Adolescents and COVID-19 pandemic. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health-ISSN 0973-1342*, 17(2), 219-229.

Cingel, D., P., & Krcmar, M. (2013). Predicting children's media use in very young children: The role of demographics and parent attitudes. *Communication Studies*, *64*(4), 374–394. http://dx.doi.org/10.1080/10510974.2013.770408

Connell, S. L., Lauricella, A. R., & Wartella, E. (2015). Parental co-use of media technology with their young children in the USA. *Journal of Children and Media*, 9(1), 5-21. https://doi.org/10.1080/17482798.2015.997440

Creswell, J. (2016). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση. Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας* (Ν. Κουβαράκου μτφρ.). Εκδόσεις Ίων.

Eccles, J., S. (1999). The development of children ages 6 to 14. *The Future of Children*, 9(2), 30–44. https://doi.org/10.2307/1602703

Fardouly, J., Magson, N., R., Johnco, C., J., Oar, E., L., & Rapee, R., M. (2018). Parental control of the time preadolescents spend on social media: Links with preadolescents' social media appearance comparisons and mental health. *Journal of youth and adolescence*, 47, 1456-1468. https://doi.org/10.1007/s10964-018-0870-1

Huber, B., Highfield, K., & Kaufman, J. (2018). Detailing the digital experience: Parent reports of children's media use in the home learning environment. *British Journal of Educational Technology*, 49(5), 821-833. https://doi.org/10.1111/bjet.12667

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (2021). *Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα ΤΠΕ και Πληροφορική στο Δημοτικό Σχολείο.* https://iep.edu.gr/services/eduguide/iframes/education-guide/view-file?fid=b49482bc6c992a7893e833f74703de159125a681439fd002d7677614080d54b6

Kabali, H. K., Irigoyen, M. M., Nunez-Davis, R., Budacki, J. G., Mohanty, S. H., Leister, K. P., & Bonner, R. L. (2015). Exposure and use of mobile media devices by young children. *Pediatrics*, 136(6), 1044-1050. https://doi.org/10.1542/peds.2015-2151

Κελεσίδης, Ε. (2022). Τηλεκπαίδευση κατά τη διάρκεια των τριών περιόδων αναστολής στο δημοτικό σχολείο. Μια προσπάθεια αποτίμησης μέσα από την οπτική των πρωταγωνιστών της. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, *11*(1Α), 105-119. http://dx.doi.org/10.12681/icodl.3359

Lavidas, K. & Gialamas, V. (2019). Adaption and psychometric properties of the short forms Marlowe-Crowne social desirability scale with a sample of Greek university students, *European Journal of Education Studies*, 6(8), 230-239. https://doi.org/10.5281/zenodo.3552531

Lauricella, A., R., Wartella, E. & Rideout, V. (2015). Young children's screen time: The complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psychology, 36,* 11-17. https://doi.org/10.1016/j.appdev.2014.12.001

Livingstone, S., Mascheroni, G., Dreier, M., Chaudron, S., & Lagae, K. (2015). *How parents of young children manage digital devices at home: The role of income, education and parental style.* London: EU Kids Online, LSE.http://eprints.lse.ac.uk/63378/1/__lse.ac.uk_storage_LIBRARY_Secondary_libfile_shared_repository_Content_EU%20Kids%20Online_EU_Kids_Online_How%20parents%20manage%20digital%20devices_2016.pdf

Nikken, P. & Jansz, J. (2014) Developing scales to measure parental mediation of young children's internet use, Learning, *Media and Technology*, *39*(2), 250-266. https://doi.org/10.1080/17439884.2013.782038

Nikken, P., & Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of Child and Family Studies*, *24*, 3423-3435. https://doi.org/10.1007/s10826-015-0144-4

Ofcom. (2017). *Children and parents: Media use and attitudes report*. London: Ofcom. https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0020/108182/children-parents-media-use-attitudes-2017.pdf

Palaiologou, I. (2016). Children under five and digital technologies: implications for early years pedagogy. *European Early Childhood Education Research Journal*, *24*(1), 5-24. https://doi.org/10.1080/1350293X.2014.929876

Radesky, J. S., Schumacher, J., & Zuckerman, B. (2015). Mobile and interactive media use by young children: the good, the bad, and the unknown. *Pediatrics*, *135*(1), 1-3. https://doi.org/10.1542/peds.2014-2251

Rideout, V. (2017). *The Common Sense census: Media use by kids age zero to eight*. San Francisco, CA: Common Sense Media. https://www.commonsensemedia.org/sites/default/files/research/report/csm_zerotoeight_fullreport_release_2.pdf

Rideout, V., & Hamel, E. (2006). *The media family: Electronic media in the lives of infants, toddlers, preschoolers and their parents*. Henry J. Kaiser Family Foundation. https://www.kff.org/wp-content/uploads/2013/01/7500.pdf

Rideout, V., Pai, S., Saphir, M., Pritchett, J., & Herrick, D. (2015). *The common sense census: Media use by tweens and teens*. San Francisco, CA: Common Sense Media.
https://www.commonsensemedia.org/sites/default/files/research/report/census_researchreport.pdf

Rideout, V., Peebles, A., Mann, S., & Robb, M. B. (2022). *Common Sense census: Media use by tweens and teens, 2021*. San Francisco, CA: Common Sense Media. https://www.commonsensemedia.org/sites/default/files/research/report/8-18-census-integrated-report-final-web_0.pdf

Strasburger, V. C., Jordan, A. B., & Donnerstein, E. (2010). Health effects of media on children and adolescents. *Pediatrics*, *125*(4), 756-767. https://doi.org/10.1542/peds.2009-2563

Σύρου, Μ. (2021). *Η επίδραση της πανδημίας Covid-19 στην καθιστική συμπεριφορά παιδιών δημοτικής εκπαίδευσης*. [Διπλωματική εργασία]. Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο. https://apothesis.lib.hmu.gr/handle/20.500.12688/10063

Takeuchi, L. (2011). *Families matter: Designing media for a digital age*. New York: The Joan Ganz Cooney Center at Sesame Workshop.

United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, Institute for Statistics, (n.d.). *Information and communication technologies (ICT), Definition*. Retrieved November 25, 2021, from http://uis.unesco.org/en/glossary-term/information-and-communication-technologies-ict

Φεσάκης, Γ. (2008). Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών στην προσχολική εκπαίδευση, διαστάσεις και προοπτικές. *Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου ''Διδακτική της Πληροφορικής''*, (σελ. 415-424).

Xiang, M., Zhang, Z., & Kuwahara, K. (2020). Impact of COVID-19 pandemic on children and adolescents' lifestyle behavior larger than expected. *Progress in cardiovascular diseases*, *63*(4), 531–532. https://doi.org/10.1016/j.pcad.2020.04.013